НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
ВІДДІЛ ПЕДАГОГІЧНОГО ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА
ТА БІОГРАФІСТИКИ

ІННОВАТИКА
В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ
Вісімнадцята міжнародна виставка

ЕНЦИКЛОПЕДИЧНИЙ СЛОВНИК ПРО ОСВІТЯН ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XIX – ПОЧАТКУ XXI СТ. – СКАРБНИЦЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ

Лариса Березівська,
доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член (академік) НАПН України

СЛОВНИК – РЕЗУЛЬТАТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

«Педагогічна біографіка в інформаційному науково-освітньому просторі України» (2023–2025)

РК № 123U100474

**(керівник: Л. Д. Березівська,
доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, головний науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського)**

Department of Pedagogical Source Studies and Biographistics

Відділ педагогічного джерелознавства та біографістики

АВТОРИ

Олександр Міхно

Лариса Березівська

Ольга Сухомлинська

Наталія Антонець

Тетяна Кочубей

Наталія Коляда

Христина Середа

РЕЦЕНЗЕНТИ

Наталія Дічек,
доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України, завідувач
відділу філософії та історії освіти
Інституту педагогіки НАПН України

Володимир Попик,
доктор історичних наук, професор,
член-кореспондент НАН України, директор
Інституту біографічних досліджень
НБУ ім. В. І. Вернадського

АНОТАЦІЯ

Пропонований енциклопедичний біографічний словник презентує біографічну й бібліографічну інформацію про більш як 300 відомих і маловідомих педагогів та освітніх діячів минулого, що відображає розвиток української освіти й педагогічної думки в другій половині XIX – на початку XXI ст.

ЦІЛЬОВА АУДИТОРІЯ

Видання адресовано науковим, педагогічним, науково-педагогічним працівникам закладів вищої освіти та обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти, здобувачам освіти, бібліотекарям, а також усім, хто цікавиться історією освіти.

СТРУКТУРА СЛОВНИКА

- ***передмова*** українською та англійською мовами, яка дає уявлення про зміст видання, підходи до його створення;
- ***біографічні довідки*** про педагогів (понад 300), які розміщено за абеткою;
- список усіх педагогів із короткими біографічними відомостями про них ***англійською мовою***;
- два переліки: ***репресованих освітян*** (понад 50 осіб) і ***педагогів-емігрантів*** (понад 40 осіб);
- ***іменний покажчик***, у якому представлено прізвища не лише педагогів другої половини XIX – початку XXI ст., а й усі, які зустрічаються на сторінках видання.

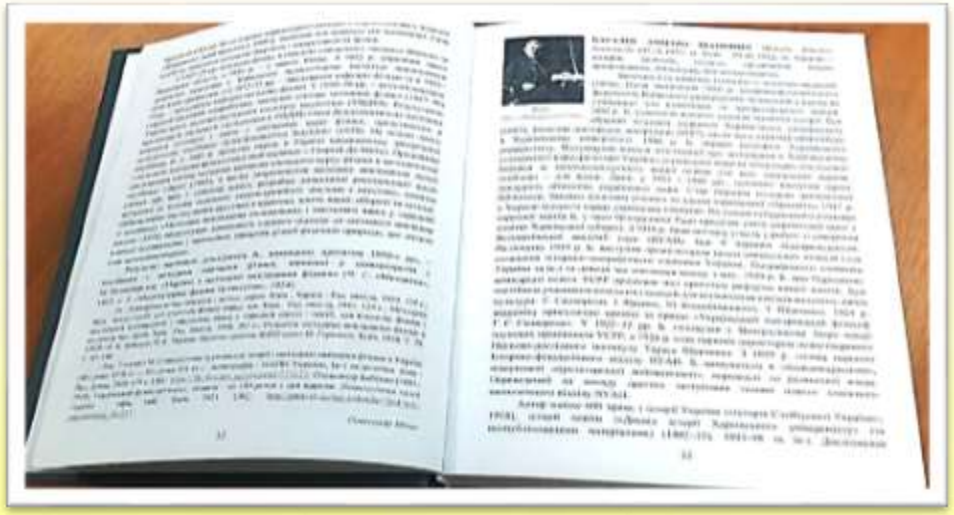

ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ

(друга половина XIX – початок XXI ст.)

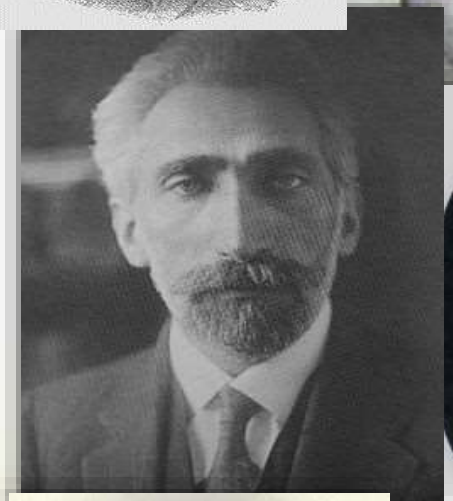

ПЕДАГОГИ ІМПЕРСЬКИХ ЧАСІВ (друга половина XIX – початок XX ст.)

В. Антонович
(1834–1908)

О. Андрієвський
(1845–1902)

Б. Грінченко
(1863–1910)

М. Драгоманов
(1841–1895)

О. Духнович
(1803–1865)

П. Житецький
(1836–1911)

О. Кониський
(1836–1900)

М. Костомаров
(1817–1885)

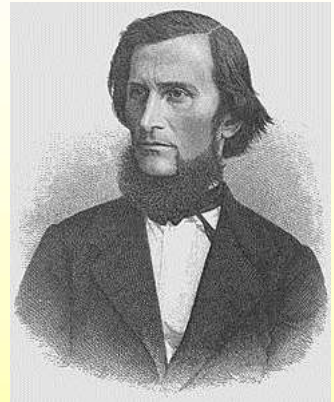

К. Ушинський
(1823/1824–1870)

І. Франко
(1856–1916)

ПЕДАГОГИ ДОБИ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ (1917–1921)

В. Дурдуківський
(1871–1938)

С. Єфремов
(1876–1939)

Г. Іваниця
(1892–1938)

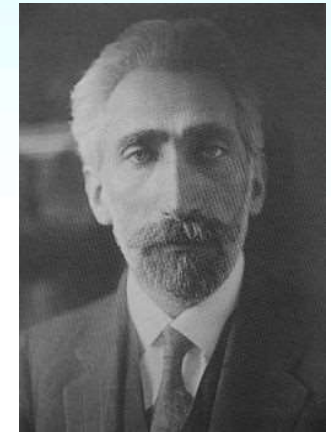

А. Крушельницький
(1878–1941)

О. Музиченко
1875–1937 (за деякими даними – 1940)

С. Русова
(1856–1940)

І. Стешенко
(1873–1918)

П. Холодний
(1875–1930)

Я. Чепіга
(Зеленкевич)
(1875–1938)

С. Черкасенко
(1876–1940)

РЕПРЕСОВАНІ ПЕДАГОГИ

М. Биковець
(1894–1937)

А. Волошин
(1874–1945)

В. Дурдуківський
(1871–1938)

С. Єфремов
(1876–1939)

Г. Іваниця
(1892–1938)

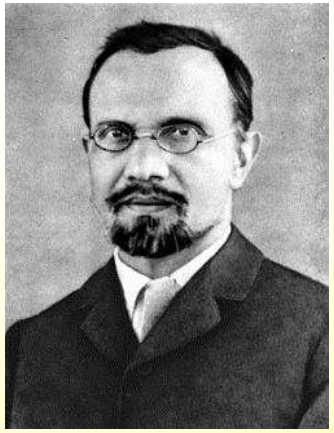

А. Кримський
(1871–1942)

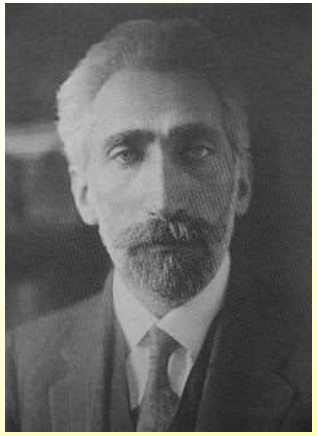

А. Крушельницький
(1878–1941)

О. Музиченко
1875–1937 (за деякими даними – 1940)

І. Стешенко
(1873–1918)

Я. Чепіга (Зеленкевич)
(1875–1938)

УКРАЇНСЬКІ ПЕДАГОГИ-ЕМІГРАНТИ

А. Аліськевич
(1870–1949)

Г. Ващенко
(1878–1967)

Н. Григоріїв
(1883–1953)

О. Кульчицький
(1895–1980)

І. Огієнко
(1882–1972)

В. Прокопович
(1881–1942)

С. Русова
(1856–1940)

Н. Світлична
(1936–2006)

П. Холодний
(1875–1930)

С. Черкасенко
(1876–1940)

РАДЯНСЬКІ УКРАЇНСЬКІ ПЕДАГОГИ (1919–1991)

М. Грищенко
(1900–1987)

О. Дубинчук
(1919–1994)

В. Онищук
(1919–1989)

Н. Скрипченко
(1931–1996)

В. Сухомлинський
(1918–1970)

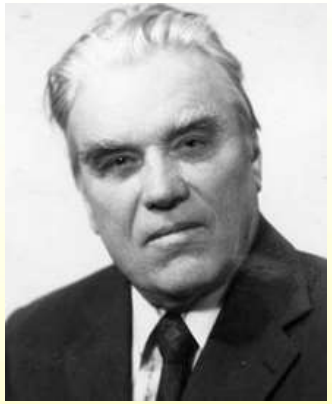

І. Тесленко
(1908–1994)

І. Ткаченко
(1919–1994)

О. Хмура
(1923–1970)

Т. Цвелих
(1910–1993)

С. Чавдаров
(1892–1962)

ПЕДАГОГИ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ (1991 – початок XXI ст.)

Н. Волошина
(1940–2010)

С. Гончаренко
(1928–2013)

О. Захаренко
(1937–2002)

І. Зязюн
(1938–2014)

В. Огнев'юк
(1959–2022)

В. Кузь
(1938–2018)

П. Лосюк
(1936–2020)

О. Савченко
(1942–2020)

Д. Тхоржевський
(1930–2002)

М. Ярмаченко
(1928–2010)

ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ВИДАННЯ

- друковані й електронні довідкові видання (педагогічні енциклопедії та словники);
- електронні ресурси: «Велика українська енциклопедія» (ВУЕ) https://tinyurl.com/yrtpv69s, «Енциклопедія сучасної України» (ЕСУ) https://esu.com.ua/, «Енциклопедія історії України» https://tinyurl.com/8zpuwmy7, цифровий ресурс «Педагоги України та світу» ДНПБ https://dnpb.gov.ua/ua/informatsiyno-bibliohrafichni-resursy/vydatni-pedahohy/, електронні біографічні ресурси Педагогічного музею України http://pmu.in.ua/ та ін.;
- персональні віртуальні виставки, зокрема ДНПБ https://dnpb.gov.ua/ua/?post_type=exhibitions та Педагогічного музею України;
- біобібліографічні покажчики;
- галузеві періодичні видання (журнали, газети), монографії, дисертації тощо.

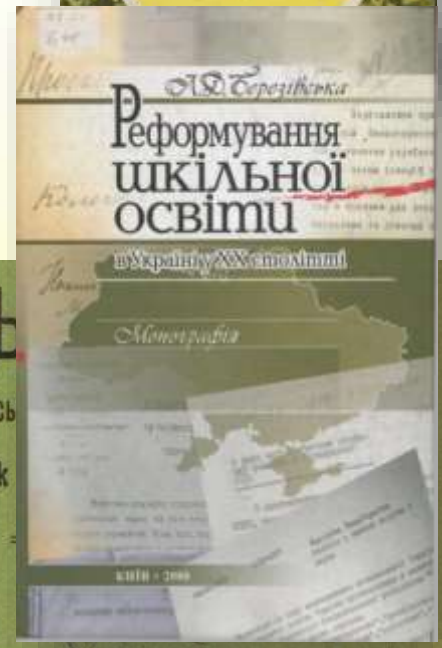

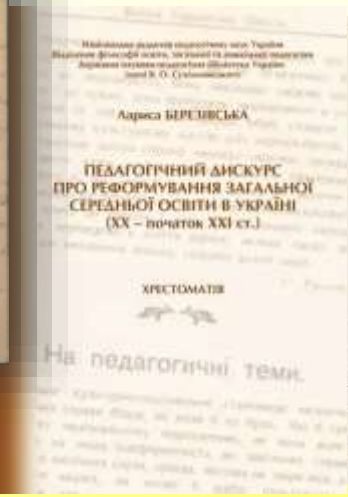

МЕТОДОЛОГІЧНА КОНЦЕПЦІЯ СЛОВНИКА

повністю відповідає провідним тенденціям розвитку європейської гуманітаристики: репрезентація широкого спектра педагогічних постатей – від знаних класиків до маловідомих діячів, які зазнали переслідувань або були змушені емігрувати, – відображає сучасний європейський підхід до історичного наративу, що ґрунтується на визнанні множинності досвідів, осмисленні травматичного минулого, збереженні пам’яті про жертв тоталітаризму та утвердженні людської гідності як фундаментальної цінності.

КРИТЕРІЇ ВПОРЯДКУВАННЯ БІОГРАФІЧНИХ ДОВІДОК

У виданні інтегровано біографічне та бібліографічне знання задля створення та актуалізації колективного портрета педагогів України другої половини XIX – початку XXI ст.; упорядковано біографічні довідки на основі розроблених критеріїв.

ОСНОВНІ СКЛАДНИКИ ЕНЦИКЛОПЕДИЧНОЇ ДОВІДКИ

- прізвище, ім’я, по батькові / друге ім’я; транслітерація;
- дата й місце народження та смерті / поховання за новим стилем;
- основна спеціальність; почесні звання (найважливіші);
- науковий ступінь або вчене звання (із зазначенням року присвоєння);
- профільна освіта;
- визначальні етапи педагогічної, науково-педагогічної, наукової діяльності (провідні посади в наукових установах і закладах освіти України);
- внесок у розвиток освіти та педагогіки України (першорядні наукові праці, розроблення теоретичних проблем та їх практичне застосування в освітній практиці, творець нової школи або напряму);
- членство й керівна робота в академіях, найбільших наукових товариствах;
- участь у значущих вітчизняних і міжнародних наукових конгресах;
- найвищі нагороди та премії, зокрема міжнародні (із зазначенням року присудження);
- бібліографія (основні праці вченого: монографії, посібники, підручники, статті; праці про нього за останні 10 років: друковані та електронні ресурси);
- портрет (покликання на джерело).

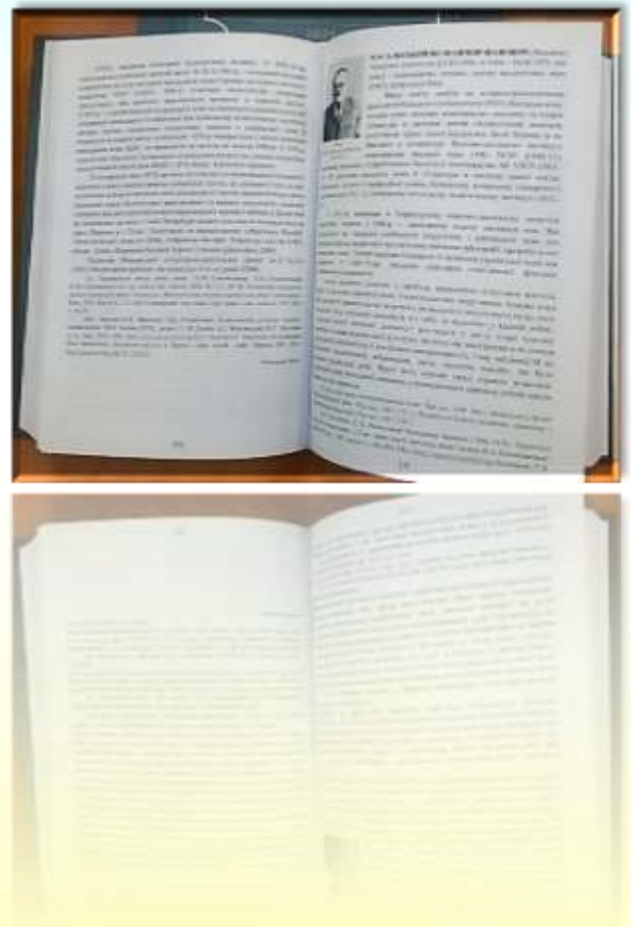

БІОГРАФІЧНІ ДОВІДКИ

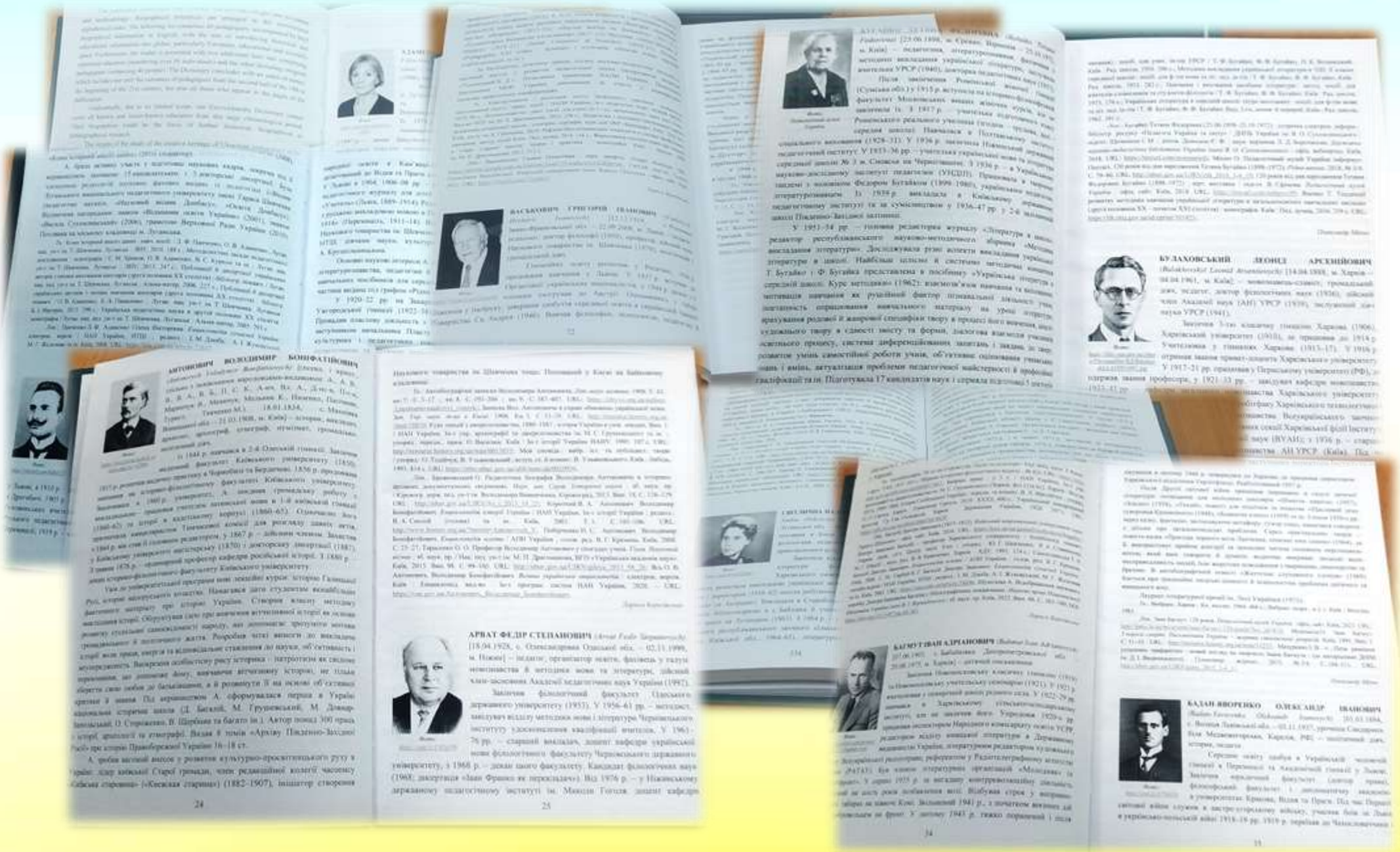

ЕНЦИКЛОПЕДИЧНИЙ БІОГРАФІЧНИЙ СЛОВНИК ПРО ОСВІТЯН – СКАРБНИЦЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ

- систематизує педагогічне біографічне знання різних історичних епох і відповідних контекстів, сучасну біоісторіографію;
- допоможе користувачеві дізнатися про долю конкретної людини, її досягнення, внесок в освіту України на зламі епох, вплив на формування майбутніх поколінь;
- забезпечує: інформаційний супровід під час вивчення життя і діяльності педагогів минулого в освітньому процесі; багатогранне застосування в історіографічних, джерелознавчих, порівняльних дослідженнях із педагогіки, історії освіти України, біографіки чи біографістики;
- впливає на формування української національної та громадянської ідентичності, збереження історичної пам'яті українського суспільства;
- привертає увагу до історичного досвіду української педагогіки, щоб знайти відповіді на сучасні виклики, пов'язані з війною, еміграцією, втратами й необхідністю відновлення освітнього процесу тощо.

УПРОВАДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

- Електронна бібліотека НАПН України, URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/745951/;
- вебпортал ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського,

URL: https://dnpb.gov.ua/ua/?ourpublications=43571;

DOI: 10.33407/lib.NAES.id/745951;

- база «Наукова електронна бібліотека» НБУ ім. В. І. Вернадського,

URL: https://surl.li/smtmtx.

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського НАПН України: https://dnpb.gov.ua/

Відділ педагогічного джерелознавства та біографістики: https://tinyurl.com/2s4ymaxm

Google Scholar: https://scholar.google.com.ua/citations?user=eA9i0W0AAAAJ&hl=ua

Facebook: https://www.facebook.com/dpssb.sselu/

Запрошуємо до ознайомлення!